

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยพร้อมการอภิปรายผลรวมถึงข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการวิจัยในระยะถัดไปมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยได้ใช้กระบวนการ Focus group และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพที่แท้จริงของกลุ่มท่องเที่ยวต่อแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ให้ยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีภูมิประเทศอันสวยงามประกอบไปด้วยภูเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนและโอบล้อมตัวเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนป่าเขา แม่น้ำ ลำธาร ที่อุดมสมบูรณ์รวมถึงอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวจึงเป็นจังหวัดที่มีผู้คนกล่าวขวัญถึงและหวังที่จะได้มีโอกาสมาเยือนและจากสภาพของภูมิประเทศที่สวยงามผนวกกับการมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ดังกล่าวได้ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย โดยหนึ่งในกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมและความนิยมนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเยี่ยมชม การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ได้จากกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ จำแนก 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตร ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเพลิดเพลินกับวิถีชีวิตและวิธีการทำนา ทำสวนทำไร่ของคนไทยในสมัยดั้งเดิม เช่น การทำนา การปลูกข้าว การเขงหมูหลุม การเลี้ยงกบ การเพาะเห็ด การปลูกข้าว การปลูกพืชผักสวนครัว โดยอาศัยภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามวิธีแบบธรรมชาติ

และประเภทที่ 2 คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะของการศึกษา เป็น โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ ทดลองทำการเกษตรในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่มีอยู่กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ของ จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ชุมชนเหล่านี้จะเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีการทำการเกษตรหลักที่สำคัญ คือ การทำนา การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ นักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนการท่องเที่ยวแห่งนี้สามารถที่จะมาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการปลูกข้าว การทำนา เรียนรู้การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด เรียนรู้สรรพคุณและคุณประโยชน์ของเห็ดแต่ละชนิด เป็นต้น และในส่วนของผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1) ศักยภาพการบริหารจัดการด้านองค์กร พบว่ามีจุดแข็ง คือ สมาชิกของชุมชนมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน ส่วนจุดอ่อนคือการจัดโครงสร้างขององค์กร และการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการยังไม่มี ความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาการจัดการคนอย่างไม่เหมาะสม อีกทั้งยังมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ไม่ได้นำหลักความรู้ ความสามารถของคนเป็นหลัก แต่ใช้ความคุ้นเคย เป็นสำคัญ

2) ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการ พบว่ามีจุดแข็งคือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความรู้พื้นฐานทางด้านการเกษตรเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถใช้เป็นจุดขาย ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อเข้ามาเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนได้ ส่วนจุดอ่อนคือ บุคลากรในชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจและทักษะในการทำธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บุคลากรขาดความรู้และทักษะในการอธิบายหรือนำเสนอข้อมูลการเกษตรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้กลุ่มยังขาดความรู้ในการจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และที่สำคัญคือขาดความรู้ทางด้านการจัดทำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเผยแพร่การให้ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่นักท่องเที่ยว

3) ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงิน พบว่ามีจุดอ่อนคือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะชุมชนที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ยังไม่เข้าใจและขาดความรู้ในการปฏิบัติตามธรรมเนียมการท่องเที่ยวชุมชน และชุมชนขาดความรู้ทางด้านการวางแผนการใช้จ่ายเงินของชุมชน ทำให้บางครั้งเกิดปัญหาการเงินลงทุน ไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ พิจารณาได้จากผลกำไรของโครงการท่องเที่ยวที่ขาดทุนสุทธิถึงปีละ 58,830 บาท สอดคล้องกับอุปสรรคของกลุ่มคือหน่วยงานของรัฐไม่ให้ความสนใจที่จะให้ข้อมูลหรือคำแนะนำช่วยเหลือในการผลักดันการดำเนินงานของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ปรากฏเป็นรูปธรรม

ในส่วนของการวิเคราะห์ศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการประกอบอาชีพพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีกิจกรรมทางการเกษตรมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมการทำการผลิตได้โดยตรง ส่วนจุดอ่อนคือ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังขาดความรู้และวิธีการในการเชื่อมโยงสินค้าและบริการทางการเกษตรให้เป็นการท่องเที่ยว สมาชิกของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขาดความร่วมมือในการที่จะขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ อีกทั้งชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้านการเกษตร แม้แต่ความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมถึงความสามารถในการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ สอดคล้องกับอุปสรรคของกลุ่มคือ หน่วยงานภาครัฐยังเพิกเฉยและไม่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และหน่วยงานภาครัฐไม่ให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

จากบริบทและศักยภาพของกลุ่มที่วิเคราะห์ให้เห็นได้ว่าด้วยศักยภาพของกลุ่มการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่หากจะพัฒนาต่อไปให้เกิดความยั่งยืนแล้ว กลุ่มท่องเที่ยวต้องแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนากลุ่มตามจุดแข็งและโอกาสที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้การสนับสนุน โดยเฉพาะความรู้ในการประกอบธุรกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าถึงลูกค้าด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึง จึงจะทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวสำหรับการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับบุคคลที่สนใจ อันจะก่อให้เกิดนวัตกรรมและความรู้ควบคู่กับการศึกษาด้านการเกษตรเชิงท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้ถึง 5 ชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนแม่ใจบ้านดินโฮมสเตย์ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ 3) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 4) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านสันก้อเกิด ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และ 5) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีซึ่งเป็นนวัตกรรมดังกล่าวไปใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นการแก้ไขปัญหาของการดำเนินงาน อีกทั้งหากบูรณาการ

ทำงานร่วมกับภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยแล้ว ก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

5.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ มี 2 ประเภท คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะของการศึกษาเรียนรู้ในการบริการแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง (2553) และการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร (2554) ซึ่งการวิจัยโดยส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเท่านั้น ทั้งนี้การวิจัยยังพบว่า กลุ่มท่องเที่ยวได้ดำเนินงานอย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการ แต่ศักยภาพที่ทำได้ต่ำมากคือ การบริหารจัดการด้านการเงิน ที่พิจารณาจากกำไรสุทธิที่ขาดทุนถึงปีละ 58,830 บาท ทั้งนี้เป็นผลมาจากความไม่มีศักยภาพของการประชาสัมพันธ์และการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีต้นทุนที่สูงมากโดยการศึกษาของวิระศักดิ์ สมยานะ (2556) ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดการใช้สื่อแบบประสมของ ปทีป เมธา-คุณวุฒิ (2544) และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ พัฒน์นรี เขียวกิติธรรณา (2548) เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจและสนใจที่จะมาท่องเที่ยวรูปแบบเกษตรให้มากขึ้น การวิจัยนี้จึงได้ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสารสนเทศเพื่อการศึกษา ร่วมกับชุมชนในการผลิตสื่อการศึกษาในรูปแบบวีดิทัศน์ได้ถึง 5 ชุมชน จนเกิดนวัตกรรมสื่อเทคโนโลยีที่เป็นรูปธรรม ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้ด้วยชุมชนเอง สามารถลดต้นทุนการประชาสัมพันธ์และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานมากขึ้น และหากมีการบูรณาการในโครงการนี้ร่วมกับองค์กรชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนในระยะต่อไป จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จได้ในระยะยาว ซึ่งการศึกษาระยะต่อไปจะเน้นการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม กับชุมชนและองค์กรชุมชนให้มากขึ้น ให้เกิดผลลัพธ์ของการวิจัยที่เป็นมาตรการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป